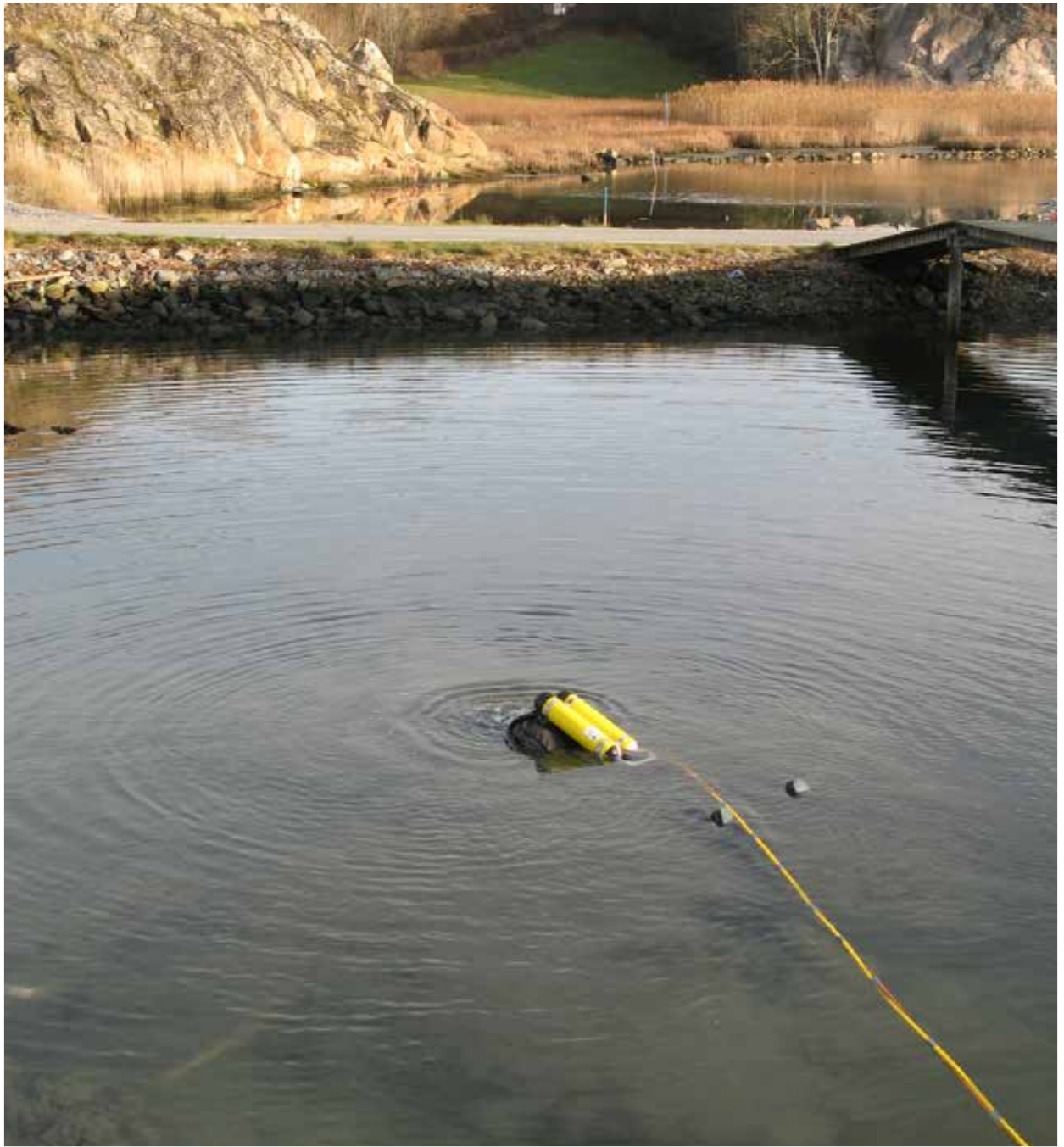

Marinarkeologisk utredning i Hamburgsund

Frivillig arkeologisk utredning
Skäret, Hamburgsund, Kville socken, Tanums kommun
Matthew Gainsford
Bohusläns museum
Rapport 2012: 23

Fält med grå bakgrund och fet ram är obligatoriska för redovisning till FMIS.
För anvisningar, klicka på rubrikerna och länkar på sidan 2.

Geografiska och administrativa uppgifter

Län Västra Götaland	Kommun Tanum	Landskap Bohuslän
Socken/Stad Kville	Kartblad 9A 0h	Fastighet/kvarter Skäret, Hamburgsund (vattenområde)

Beslutande länsstyrelse	Länsstyrelsens dnr	Beslut enligt KML	Datum för beslut
-------------------------	--------------------	-------------------	------------------

Undersökningens art och omfattning

Undersökarens dnr/projektnr Dnr: VA 310-2011, Pnr:10606	Typ av undersökning/åtgärd Särskild utredning	Fältarbetstid start 2011-11-08	Fältarbetstid slut 2011-11-08
Undersökande/ansvarig organisation Bohusläns museum/Västarevet	Ansvarig person Matthew Gainsford	Typ av exploatering Muddring	
Uppdragsgivare/exploatör Skäret i Hamburgsund AB	Antal arbetsdagar 1	Beräknad rapporttid	Total faktisk kostnad

Beräknat	Yta, ext (m ²) 3500	Yta (m ²)	Volym (m ³) 2	Schakt (m)	Timmar, grov	Timmar, arkeolog 30	Timmar, maskin
	Undersökt	Yta, ext (m ²) 3500	Yta (m ²)	Volym (m ³) 2	Schakt (m)	Timmar, grov	Timmar, arkeolog 30

Berörda RAÄ-nr/tillfällig arbetsidentitet (objektnr)

-

Datering

-

Rapport inkommer senare Ja Nej

Sammanfattning av undersökningsresultaten och förslag till fortsatta åtgärder

Sammanfattning av undersökningsresultaten

Skäret i Hamburgsund AB planerar att utföra muddringsarbete i Hamburgsund. En frivillig arkeologisk utredning gjordes av Bohusläns museum/Västarevet den 8 november 2011. Utredningen fokuserade på tre områden där muddring planeras att utföras. Område 1 innefattar fördjupning av existerande småbåtshamn samt inlopp till planerat hamnområde inom en befintlig "lagun". Område 2 och område 3 är eventuella passager som planeras att tas upp för att möjliggöra vattencirkulation. Alla tre områden besiktigades av dykande arkeologer okulärt. Inom område 1 grävdes fem provgropar och inom område 2 och 3 grävdes två provgropar i respektive område. Provgroparna mätte cirka 0,5x0,5 meter och grävdes överlag till cirka 0,8 meters djup. Inga lämningar eller kulturlager påträffades vid utredningen. Sedimentationen inom området kan dock vara betydande, varför djupt liggande lämningar och/eller kulturlager inte helt kan utslutas.

Förslag till fortsatta åtgärder

Efter genomförd utredning bedömer Bohusläns museum att ytterligare antikvariska insatser ej är nödvändiga. Om lämningar av någon slag trots detta skulle påträffas under arbetets gång skall Henrik Zedig på Länsstyrelsen i Västra Götalands läns omedelbart kontaktas.

Matthew Gainsford
(Underskrift)

2011-11-14
(Datum)

Uppgifter om lägesbestämning

Mätmetod DGPS	Kommentar kring inmätning
Skala	
Medelfel vid inmätning	

[Anvisning för leverans av lägesuppgifter till RAÄ](#)

[Anvisning för leverans av lägesuppgifter till länsstyrelse](#)

[Anvisning för objekttabell för enkel lämningstyp](#)

[Anvisning för objekttabell för sammansatt lämningstyp](#)

[Anvisning för antikvarisk bedömning, skadestatus och undersökningsstatus](#)

[Anvisning för beskrivning](#)

[Anvisningar för bilaga Objekttabell för särskild utredning](#)

Ifylld blankett skickas till: fmisreg@raa.se

Kontaktuppgifter: e-post: fornsok@raa.se, tel: 08 - 5191 8571 må - fre 9.00 - 11.30

Omslagsbild Foto taget av Staffan von Arbin. Fotot visar provgrovsgrävning inom område 1.

Rapport

Sammanfattning

Bohusläns museum utförde den 8 november en marinarkeologisk utredning av ett vattenområde inom den östra sidan av Hamburgsund, Tanums kommun. Utredningen föranleddes av en planerad muddring. Exploatören var Skäret i Hamburgsund AB. Arbetet innefattade okulär dykbesiktning och provgrovsgrävning inom tre områden. Inga lämningar av arkeologiskt intresse påträffades under utredningen.

Bakgrund

Med anledning av ett planerat muddringsarbete i Hamburgsund, Kville socken, Tanums kommun, har Bohusläns museum, genom Västarvet, utfört en frivillig marinarkeologisk utredning åt Skäret i Hamburgsund AB. Utredningen fokuserade på tre områden där muddring planeras att utföras. Område 1 innefattar fördjupning av existerande småbåtshamn samt inlopp till planerat hamnområde inom en befintlig "lagun". Område 2 och område 3 är eventuella passager som planera att tas upp för att möjliggöra vattencirkulation i nämnda "lagun".

Tidigare undersökningar

Bohusläns museum har under åren utfört tre marinarkeologiska utredningar inom området. Den 14–15 november 2001 gjorde Bohusläns museum en arkeologisk utredning på land inom fastigheterna Hamburgsund 3:96, 3:112 med flera. Uppdragsgivare var Skäret i Hamburgsund, vilka ville bebygga området med enbostadshus. Vid inventering påträffades ett antal lämningar som bör uppmärksammas, som till exempel: Stenhägnader, stensamlingar, stenbrott, stensträngar/stenfundament (Bergstrand 2002). I november 2003 utförde Bohusläns museum en arkeologisk utredning inför sjöförläggning av avloppsledning i Hamburgsund. Ledningen anlades med tre landanslutningar vid Hamburgs samhälle, Slottet och Tegelstrand. Utredningen koncentrerades på landanslutningar och tre indikationer som uppmärksammats vid side-scan-kartering. Vid anslutningarna påträffades inga fynd. De tre sonarindikationer visade sig vara av icke arkeologiskt intresse (Bergstrand 2003). 2009 utfördes ytterligare en arkeologisk utredning. Utredningen koncentrerades till vattenområdet mitt emot Brattön i Brattösund inför byggnad av flytbryggor. Inga lämningar av arkeologiskt intresse upptäcktes under den marinarkeologiska utredningen. På utredningens landdel påträffades dock tre moderna stenbrott (Petersson 2009).

Kulturmiljö

Hamburgsund utgör tillsammans med orter som Marstrand, Mollösund, Hermensund/Gullholmen med flera, betydelsefulla historiska bebyggelse- och ekonomiska centra som grundades under senmedeltiden. De topografiska likheterna är slående med trånga sund och hamnar längs skärgårdsfarlederna. Skriftliga källor omnämner dessa orter framförallt i samband med de så kallad sillfiskeperioderna, från 1500-talet och fram i tidigmodern tid.

Söder om nuvarande Hamburgsund, vid Hamburgsundet, fanns enligt skriftliga källor redan på 1000-talet en tingsplats vid den klippa som idag kallas för Hornborgs slott. Skriftliga källor nämner Hamburgsund i Öresundstullens räkenskaper 1585 som tullstation, vilken kan ha etablerats redan under medeltiden (Bergstrand 2002, HamburgsundsPortalen 2012, Limdal-Hansson 1984). Traktnamnet Tullbod kan vara en reminiscens från denna verksamhet. Det äldsta omnämmandet av orten Hamburgsund är från 1850-talet, och då i sammanhang som beskattat fiskeläge (Pettersson 1953). De arkeologiska spåren efter det historiska Hamburgsund är väldigt sparsamma. Äldre bebyggelse och aktivitetsområden har i typisk bohuslänsk anda använts kontinuerligt, och därigenom raderat spåren efter tidigare aktiviteter och strukturer. Istället framstår då berörda vattenområden och den historiska vattenfronten som en outnyttjad resurs ur arkeologiskt hänseende (Bergstrand 2002, Ytterberg 2011).

Under 1700-talets sillfiskeperiod fanns det flera trankokerier och sillsalterier längs sundet mellan Hamburgön och fastlandet. Under början av 1800-talet var bebyggelsen fortfarande gles men den utvecklades när fraktfarten började ta fart. Skutor från Hamburgsund transporterade trä och tegel från Norge, kol och koks från Göteborg samt sill och sten från Bohuslän. Under 1800-talets slut etablerades omfattande stenindustrier i trakten som drev Hamburgsunds utveckling vidare. Vid sekelskiftet och de första två tre decennier av 1900-talet upplevde Hamburgsund en storhetstid som skepparsamhälle, och var det tredje största i Bohuslän (HamburgsundsPortalen 2012, Limdal-Hansson 1984).

Metod

De tre utredningsområdena besiktigades okulärt av dykande arkeologer. Provgropsgrävning med ejektorsug gjordes inom samtliga områden. Vid provgropsgrävning samlas sediment och eventuella fynd i nätsäckar som sedan sällas på land. Inom område 1 grävdes fem provgropar och inom område 2 och 3 grävdes två provgropar respektive. Provgroparna mätte cirka 0,5x0,5 meter och grävdes överlag till cirka 0,8 meters djup. Allt dykeriarbete riskbedömdes och planerades i enlighet med Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2010:16) samt den dykpraxis som sedan flera år tillbaka tillämpas vid Bohusläns museum.

Resultat

Inom samtliga områden var vattendjupet max 5 meter. Bottnen bestod av ett tjockt gyttjigt sediment som blev fastare djupare ned. Inga anläggningar eller kulturlager påträffades vid utredningen. Sedimentationen inom området kan dock ha varit betydande, varför djupt liggande anläggningar och/eller kulturlager inte helt kan uteslutas.

Slutsatser och rekommendation

Efter genomförd utredning bedömer Bohusläns museum att ytterligare antikvariska insatser ej är nödvändiga.

Referenser

Bergstrand, T. 2002. *Arkeologisk utredning, Hamburgsund 3:96 och 3:112 m. fl.* Bohusläns museum rapport 2002:12. Uddevalla.

Bergstrand, T. 2003. *Sjöbotten i Hamburgsund.* Bohusläns museum rapport 2003:40. Uddevalla.

Petersson, H. 2009. *Utredning på del av Hamburgsund 2:2*. Bohusläns museum rapport 2009:35. Uddevalla.

Pettersson, J. 1953. *Den svenska Skagerrakustens fiskebebyggelse*. Lund.

Limdal-Hansson, B. (red.). 1984. *Tanum: Kulturminnesvårdsprogram för Tanums kommun*. Tanums Kulturnämnds skriftserie Nr. 4. Tanums kulturnämnd. Tanumshede.

Ytterberg, N. 2011. Galgholmen & Stegholmen-spår av ett mörkt förfluten i skärgården. I: *Öar i Bohuslän*. Bohusläns hembygdsförbund och Bohusläns museum årsbok 2011. Uddevalla.

Elektroniska källor

HamburgsundsPortalen. <http://hamburgsund.com/historia>. Hämtad 4 januari 2012.

Bilagor

Bilaga 1. Karta över utredningsområdet. Skala 1:2500. Godkänd från sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriet 2012-03-29. Dnr 601-2012/1687.

Fynd: Inga fynd omhändertogs.

Bilaga 1. Karta över utredningsområdet. Skala 1:2500. Godkänd från sekretessynpunkt för spridning. Lantmäteriet 2012-03-29. Dnr 601-2012/1687.

